

200. OBLJETNICA USTANOVLJENJA BOGOSLOVNOG SJEMENIŠTA I FILOZOFSKO- TEOLOŠKOG UČILIŠTA U ĐAKOVU

Dana 6. studenoga 2006. u Đakovu je svečano proslavljena dvjestota obljetnica ustanovljenja Bogoslovnog sjemeništa i filozofsko-teološkog učilišta, danas Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Đakovu u sastavu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Naime, prije dvije stotine godina biskup Antun Mandić ostvario je nastojanja svoga prethodnika Mateja Franje Krtice i otvorio Biskupijsko sjemenište i Lyceum episcopale s dva odsjeka, filozofskim i teološkim. Biskup Mandić dobro je poznao situaciju na području odgoja i obrazovanja, budući da je prije imenovanja za đakovačkog i srijemskog biskupa bio prvi vrhovni direktor škola u Hrvatskoj i Slavoniji te član Kraljevskog namjesničkog vijeća u Budimu za crkvene i školske poslove. Obnašajući ove službe, dobro je upoznao školske prilike i studijske reforme, a kao predsjednik strogih ispita na peštanskom Sveučilištu imao je priliku upoznati i većinu tadašnjih profesora teologije u Monarhiji. Svoje iskustvo ugradio je stoga u same početke đakovačkog sjemeništa i učilišta, dovodeći u Đakovo ponajbolje profesore iz Monarhije i organizirajući sjemenište i studij u duhu ondašnjih reformi.

Svečano misno slavlje

Kardinal Vinko Puljić, nadbiskup vrhbosanski i metropolit, predsjedatelj koncelebriranoga euharistijskoga slavlja, došao je s biskupima i prezbiterima – suslaviteljima i liturgijskim poslužiteljima u ophodu iz Bogoslovnoga sjemeništa u đakovačku katedralu-baziliku Sv. Petra. Suslavelo je deset biskupa i 210 svećenika iz Đakovačke i Srijemske biskupije te iz dvadesetak biskupija (Hrvatske, BiH, Slovenije, Srbije) koji su kao sjemeništarci i bogoslovi

stjecali svećeničku formaciju u Đakovu. U euharistijskom slavlju sudjelovali su studenti i studentice laici, bogoslovi, redovnice, djelatnice i djelatnici laici Bogoslovnoga sjemeništa i KBF-a, Đakovčani, gosti, dobročinitelji, predstavnici političkih, društvenih i kulturnih institucija te predstavnici Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku. Na početku euharistijskoga slavlja, nakon riječi dobrodošlice đakovačkoga i srijemskog biskupa, dr. Marina Srakića, kardinal Puljić, koji je u đakovačkom Sjemeništu stjecao svoju formaciju od 1963. do 1970. godine, rekao je: »Hvala ti, Bože, za ovih dvjesto ljeta koje želimo utkati u ovu euharistiju. Želimo od srca čestitati na ovom organiziranom slavlju da Bogu zahvalimo i neka to bude nadahnuće da odgovorno živimo sadašnjost i utremo put za budućnost.«

Homilija kardinala Vinka Puljića

Primio sam svečani poziv na ovu proslavu, potpisan od sadašnjega biskupa i Velikog kancelara mons. dr. sc. Marina Srakić, kao i od mons. mr. sc. Josipa Bernatovića, sadašnjeg rektora Bogoslovnog sjemeništa i prof. dr. sc. Nikole Dogana, sadašnjeg dekana Bogoslovnog fakulteta. Danas smo tu, u ovoj divnoj i velebnoj đakovačkoj katedrali, svi mi pozvani, a na poseban način oni koji su dionici tih dvjesto godina života i rada ove važne institucije za Crkvu i hrvatski narod. Hvala na pozivu, na organizaciji proslave i na divnom zajedništvu vjere u ovom misnom slavlju! Želimo se ujediniti u vjeri i molitvi zahvaljivanja za ovih dvjesto godina, za sve one Božje darove koji su se izlivali u brojna srca mladih koji su se ovdje odgajali i školovali, kao i onih koji su svoje životno zvanje, znanje i poslanje ostvarivali kao sredstvo Božje ljubavi koja se izlivala u srca i duše sjemeništara i školaraca.

1. Pogled u prošlost

Misli nam se vraćaju na početke, na današnji dan prije dvjesto godina. Biskup Antun Mandić, utemeljitelj, u pratnji svih članova Stolnog kaptola, nakon obavljenih duhovnih vježbi, te ravnateljstvo zavoda, u osobi prvog rektora dr. Jurja Sertića (1750.-1808.), s vicerektorom (ekonomom) Josipom Blagajcem i prodirektorom nauka teologije i filozofije dr. Stjepanom Opoevčaninom, uz nazočnost cijelog profesorskog zbora i duhovne mladeži, otvara svečano »Lyceum episcopale«. U tom malom Đakovu zbilo se veliki događaj. Kažem, malom, jer tada nije imalo ni 1500 stanovnika (1230)! Toličke učene ljude oku-

plja, stavlja ozbiljne temelje odgoja. Krenuo je jedan vlak povijesti života i rada te institucije kroz dvjesto godina.

U ovoj besjedi ne bih izlagao cijelu povijest, nego se vratio na početke koji nas upućuju na duboku zahvalnost Bogu:

(1) Zahvalnost za utemeljitelja i hrabrost početka. Bio je to dalekosežan pothvat, koji traje do danas. Zahvalnost za sve biskupe, hrabre pastire, koji su svoju skrb utkali čuvajući i bdijući nad »zjenicom oka« jedne biskupije, ali i šire.

(2) Zahvalnost svim učenim ljudima koji su se stavili na raspolaganje za prenošenje znanja i svjedočenje zvanja. Svjedočanstvo – ljubav prema Kristu, Crkvi i dušama - najjače je sredstvo odgoja. Generacije su ljudi koji su izgarali prenoseći svjetlo znanja i vjerovanja.

(3) Zahvalnost tolikim generacijama, koje su bile otvorene Božju Riječ čuti i slijediti. Bila su različita i burna vremena. Nisu uvijek bila naklona, ali je uvijek bilo onih koji su kročili stazom ove institucije.

(4) Zahvalnost tolikim ljudima koji su svojim žrtvama pomagali uzdržavati ovo Sjemenište i Teologiju. Ponajprije, hvala Bogu za tolike molitelje koji su izmolili zvanja. Jer svako zvanje je izmoljeni dar. Hvala tolikima koji su svojim darovima pomagali graditi i izgrađivati zdanja, ali i podupirati redovni život i rad. Bile su to brojne žrtve dobrih duša.

(5) Hvala svima onima koji su svojim žrtvama služili u ovoj instituciji. Bile su to skromne i nesebične duše, koje su svojim služenjem pomogle stasavanje služitelja oltara.

(6) Hvala i ovoj instituciji koja je formirala tolike svećenike, pastoralne djelatnike, kulturne djelatnike, nositelje brojnih dužnosti u hrvatskom narodu: pisce, glazbenike, prevoditelje, znanstveno-teološke djelatnike i dr.

2. Sadašnjost

Ovdje je velik broj onih koji su se došli podsjetiti na stare staze svoga zrenja u ljudskosti, vjeri, zvanju i znanju. I naše su godine utkane u niz od dvjesto godina. Zahvalnost je to ne samo Đakovačke biskupije, nego brojnih svećeničkih kandidata, koji su se ovdje školovali i odgajali. Kako ne spomenuti ono teško vrijeme komunizma, 1958. godinu ili još druge godine. Bili su to

izazovni događaji i stanje u kojem smo zreli, svjedočki vjerni Crkvi u svom hrvatskom narodu. Danas je tu divno obnovljeno Bogoslovno sjemenište, sa svim potrebnim uvjetima. Radujemo se, prisjećajući se onih drugačijih vremena. Tu je divno zdanje Fakulteta, s pratećom knjižnicom. Tu je stručan kadar, da odgovori zahtjevima vremena. Uz bogoslove, svećeničke kandidate, tu studiraju katolički laici kao nositelji kreativnog uključivanja u život ove mjesne Crkve ili tamo gdje budu djelovali. Ne usuđujem se sve nabrajati, nego se divim i čestitam ovoj generaciji sudionika na tom ostvarenju, na čelu s mjesnim biskupom Marinom Srakićem i svim njegovim suradnicima. Uz sve glasove koji bruje Europom o krizi svećeničkih zvanja, tu su hrabri kandidati, spremni na izazove današnjega vremena.

3. Budućnost

Teško je strateški reći za buduća vremena. Neka ovo zaviranje u dubine prošlosti bude izazov hrabrog življenja sadašnjosti, priprema se za buduća vremena. Danas nam treba svjedoka vjere. Onih koji će svjedočki predavati, onih koji će upijati da bi mogli biti svjedoci. Onih koji se neće bojati života ni izazova svake vrste da nose baklju vjere za buduća pokoljenja; oduševljenih za Krista, koji će čitajući knjige postati živo evanđelje. Ovo je »vizualna« generacija. Što im govorimo, žele vidjeti. Zato treba biti tako protkan Riječju Božjom da svatko komu dolazimo i donosimo Krista može iščitati živoga Krista u nama, da istinski mogu reći sa sv. Pavlom: Ne živim više ja, nego u meni živi Krist. I ovo vrijeme donosi svoje kušnje, zato je potrebno zreti da izađu generacije prokušane i spremne nositi križ. Spremne umirati, izgarati, da ih vatra ljubavi ponese u radost i hrabrost života.

Iako je u našem hrvatskom narodu toliko učenih i školovanih, moramo s tugom reći da je primjetno veliko vjersko neznanje, a još više manjak prakticiranja. U javnost treba utkati ta evanđeoska načela. U hrvatskom narodu, koji je ušao u četrnaesto stoljeće svoga pokrštenja, treba biti uočljivije da je vjera ta koja ugrađuje kulturu u ovom narodu. Gdje nam je oduševljenje i polet za radosno naviještanje Radosne vijesti? Gdje nam je kultura čitanja, a na poseban način čitanja Božje riječi? Zašto nas taj Kristov zanos ne ujedinjuje da ugrađujemo u javno mnijenje stavove vjere? Zašto sjeme razdora razapinje naše hrvatsko katoličko tkivo? Ne treba se bojati nikoga doli Boga. Zato naša budućnost leži u poletnoj i hrabroj vjeri koja se naviješta i živi. To želim Jubilarcu za buduća pokoljenja!

Prigodna riječ zahvale biskupa Marina

Prigodnu riječ zahvale uputio je biskup Srakić, rekavši kako su Bogoslovno sjemenište i Visoko učilište u Đakovu, časne institucije, kroz 200 godina bile milost koju je Gospodin udijelio. »Zahvaljujemo Bogu što je našoj Crkvi poslao hrabrog, mudrog biskupa Antuna Mandića, kojega nisu zaplašile ni njegove godine, ni strana biskupija, koji je shvatio zajedno s tadašnjom generacijom svećenika da je njegov dolazak 'kairos' za Bosansku ili Đakovačku i Srijemsku biskupiju. U oporuci je poručio: 'Sjemenište mi na srcu leži'... 'i želim da mu i poslije smrti moje bude opstanak zajamčen' (26. lipnja 1813.). Hvala Gospodinu i Pastiru Crkve za biskupe nasljednike biskupa Mandića, koji su koji su kroz nedaće vremena čuvali sjemenište kao 'zjenicu oka'. U nekim trenucima radilo se o biti i ne biti. Tako se na sjednici Biskupijskog administrativnog vijeća, 4. kolovoza 1944., između ostaloga, predlagalo da se sjemenište zatvori, a naši bogoslovi pošalju u Zagreb.

Hvala Gospodinu za brojne odgojitelje, profesore, učitelje koji su cijeli svoj život ili jedan njegov dio posvetili odgoju budućih svećenika. Hvala Gospodinu za one koji su se u našem sjemeništu spremali i do kraja ustrajali u svom svećeničkom zvanju. Njih preko tisuću za našu biskupiju i nekoliko stotina za drugih dvadesetak biskupija. Hvala svim dobročiniteljima našeg sjemeništa. A tih je bilo mnogo, mnogo, napose u ona teška vremena nakon Drugoga svjetskog rata kada su naše sjemenište uzdržavali siromašni, pobožni vjernici koji su otkidali od svojih usta za svoje klerike. U novije vrijeme dobročinitelji su nam pomogli da nam zgrade izvana budu na ponos grada, a unutrašnjost na dobro naših bogoslova. Hvala Družbi sestara sv. Križa koja već punih sto godina vodi domaćinsku skrb oko našeg sjemeništa. Uz njih, neka je hvala onim nepoznatim radnicima i radnicama koji su pružali infrastrukturu kako bismo mogli bez velikih briga ispuniti svoje poslanje... Hvala i za nova zvanja, za mladiće koji i u ovim vremenima znaju oslušnuti glas Božjega poziva i imaju hrabrosti slijediti ga«, rekao je biskup Srakić.

U prigodnoj riječi zahvale biskup je rekao kako je danom proslave 200. obljetnice Bogoslovnoga sjemeništa i KBF-a u Đakovu završena Godina svećeničkoga i redovničkog poziva u Đakovačkoj i Srijemskoj biskupiji, a koja je bila otvorena 16. travnja 2005. »No, nastavljamo je zapravo i dalje još intenzivnijom molitvom za duhovna zvanja. To djelo i naše Sjemenište s Katoličkim bogoslovnim fakultetom stavljamo pod okrilje Bezgrješne Djevice kojoj uprav-

ljamu posvetnu molitvu Bezgrešnom Srcu Marijinu«, zaključio je biskup Sra-kić. Blagoslov i otpust udijelili su predsjedatelj euharistijskoga slavlja kardinal Puljić i nazočni biskupi. Liturgijsko pjevanje zajednice predvodio je Mješoviti zbor studenata KBF-a i Zbor bogoslova. Dirigirao je maestro Ivan Andrić, uz orguljsku pratnju maestra Vinka Sitarića.

Akademija i Svečana sjednica Fakultetskog vijeća

Nakon misnoga slavlja proslava je nastavljena u Središnjoj biskupijskoj i fakultetskoj knjižnici gdje je održana svečana akademija i svečana sjednica Fakultetskoga vijeća. Voditelj je bio doc. dr. Ivica Pažin. O značenju dva stoljeća Bogoslovnoga sjemeništa i filozofsko-teološkoga studija govorio je dr. Marin Sraikić, biskup đakovački i srijemski i Veliki kancelar Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Đakovu.

Prigodno slovo prof. dr. Gordane Kralik, rektorice osječkoga Sveučilišta

U ime Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, u čijem sastavu je Katolički bogoslovni fakultet jedna od znanstveno-nastavnih i znanstveno-istraživačkih sastavnica, nazočnima se obratila rektorica prof. dr. Gordana Kralik te istaknula:

»Osobita mi je čast i ugodna dužnost da Vas sve srdačno pozdravim u biskupijskom, i danas u sveučilišnom, gradu Đakovu u svečanoj prigodi obilježavanja dvjestote obljetnice ustanovljenja Bogoslovnog sjemeništa i Katoličkog bogoslovnog fakulteta, odnosno dvjesto godina filozofsko-teološkog studija u Đakovu. U ovoj svečanoj prigodi posebno pozdravljam uvaženog gospodina Vladimira Šeksa, predsjednika Hrvatskog sabora i počasnog doktora osječkog Sveučilišta. U ovom trenutku posebno želim istaknuti da je osječka akademska zajednica 29. svibnja ove godine obilježila trideset i jednu godinu od osnutka našeg Sveučilišta i 299. godina visokog školstva u Osijeku.

U ovoj akademskoj godini Sveučilište se uključilo u obilježavanje 120. obljetnice rođenja nobelovca Lavoslava Ružičke i 100. obljetnice rođenja nobelovaca Vladimira Preloga, osječkih gimnazijalaca. U ovoj akademskoj godini obilježili smo 45 godina od osnutka Poljoprivrednog fakulteta i Ekonomskog fakulteta u Osijeku i 35. godina od osnutka Prehrambeno-tehnološkog fakulte-

ta. U ovoj godini obilježava se 200 godina utemeljenja Dijecezanskog bogoslovnog učilišta biskupijskog sjemeništa u Đakovu; danas s ponosom ističemo da Katolički bogoslovni fakultet - drugu akademsku godinu u sastavu našeg Sveučilišta - nastavlja tradiciju studija teologije u biskupijskom gradu Đakovu. U ovoj godini velikih obljetnica danas je izniman i svečan dan za osječku akademsku zajednicu i Katolički bogoslovni fakultet jer je ova svečanost – svečanost obilježavanja dva stoljeća visokog obrazovanja i Dan Fakulteta koji će ostati trajno zapisan u povijesti visokog obrazovanja osječkog Sveučilišta i u povijesti Đakovačko-srijemske biskupije.

Poštovane dame i gospodo, osnivanje Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Đakovu, u sastavu osječkog Sveučilišta, započelo je potpisivanjem Ugovora 17. lipnja 2005. godine. Danas s ponosom ističemo da je Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu u sastavu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i jedan od 11 fakulteta te jedna od 16 znanstveno-nastavnih sastavnica osječkog Sveučilišta i također član osječke akademske zajednice koju čini oko 620 nastavnika i suradnika te 16.922 studenta i oko 4 tisuće studenta upisanih u I. godinu studija na osječkom Sveučilištu. Katolički bogoslovni fakultet je uz Filozofski fakultet druga znanstveno-nastavna sastavnica osječkog Sveučilišta iz znanstvenog područja humanističkih znanosti na osječkom Sveučilištu.

Ustrojem i djelovanjem Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Đakovu, u sastavu osječkog Sveučilišta, osigurava se nastavak tradicije visokog školstva i filozofsko-teološkog studija, a za osječko Sveučilište to je i veliki doprinos u razvoju humanističkih znanosti, posebice na znanstvenim poljima filozofije i teologije. Razvoj Fakulteta temeljit će se na suradnji crkvenih i akademskih vlasti i to posebno u ojačavanju znanstveno-nastavne strukture na znanstvenom polju teologije te brigom za znanstveni pomladak, kao i osiguranjem kvalitete studentskog standarda. U suradnji s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i športa, za rad Fakulteta osigurano je 8 radnih mjesta za stručno-administrativno, tehničko i pomoćno osoblje, a u ovoj godini Senat je dodijelio 4 razvojna radna mjesta za Katolički bogoslovni fakultet, i to 1 višeg asistenta i 3 asistenta. Isto tako valja naglasiti da je u tijeku izrada projekta nove zgrade Studentskog doma u Đakovu kojim bi se studentima u Đakovu osigurao kvalitetan smještaj, a time i kvalitetnija razina studentskog života.

Poštovane dame i gospodo, u ime Senata i u ime osječke akademske zajednice i u ovoj prigodi upućujem izraze zahvalnosti crkvenim i državnim

vlastima, posebice Hrvatskoj biskupskoj konferenciji, Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa te Hrvatskom saboru, na potpori pri osnivanju Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Đakovu. U ime Senata i Uprave Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku upućujem iskrene čestitke Đakovačko-srijemskoj biskupiji, Bogoslovnom sjemeništu i Katoličkom bogoslovnom fakultetu u povodu obilježavanja 200. obljetnice ustanovljenja. Na početku nove akademske godine Upravi Fakulteta, svim nastavnicima i studentima, želim uspješnu novu 2006./2007. godinu.

Riječ mons. Josipa Bernatovića, rektora Bogoslovnog sjemeništa

»Bez Božje volje, inicijative i djelovanja nema povijesti čovjeka, nema povijesti ustanova, pogotovo nema sjemeništa, zajednice izabranih, pozvanih, izgrađenih, posvećenih i poslanih.« Tim je riječima svoj govor započeo mons. mr. Josip Bernatović, rektor Bogoslovnog sjemeništa u Đakovu. Prisjetio se rektor Bernatović nekih od imena: »Na čelu naše Biskupije stajala su deseterica pastira, od biskupa Antuna Mandića (Mirko Raffay, Pavao Sučić, Josip Kuko- vić, J. J. Strossmayer, Ivan Krapac, Antun Akšamović, Stjepan Bauerlein i Ćiril Kos) do biskupa Marina Srakića, koji ostaviše neizbrisivi trag u ovim kutku zemlje Hrvatske. Zajednicu sjemeništa predvodila su trideset i četiri rektora (od prvog, Đure Sertića, do danas). Zanimljivo je spomenuti da su do 100. godišnjice Sjemeništa bila sedamnaestorica, a sljedeća sedamnaestorica do 200. obljetnice. Što se tiče dužine službe, bilo ih je koji su samo nekoliko mjeseci 'izdržali', ali i onih, poput Ivana Matizovića, koji je na čelu zajednice bio dvadeset i četiri godine (1808.-1832.). Tijekom dva stoljeća, u prosjeku, jedan rektor izveo je po jednu generaciju.

U odgoju i obrazovanju sudjelovalo je nekoliko stotina odgojitelja i profesora, od prvih, koje je biskup Mandić pronašao u Monarhiji, do sadašnjih koji dolaze iz više biskupija i redovničkih zajednica. Preko tisuću svećenika podariše zajednice slavljence našoj Crkvi, kao i brojnim partikularnim Crkvama s područja Hrvatske, Bosne i Hercegovine te iz Slovenije, Makedonije, Srbije i Crne Gore. U njima je boravilo i kroz njih je prošlo preko četiri tisuće svećeničkih kandidata i studenata laika. Impozantna je to plejada likova koji imaju svoju vlastitu povijest. Raspršiše se oni, ne samo po Domovini i susjednim zemljama, nego i po cijelom svijetu, kamo poniješe neizbrisivo iskustvo boravka u malenom Đakovu.

Svaki čovjek pridonosi dobru Crkve i naroda kojem pripada. Svaki zaređeni svećenik blagoslov je i radost za Crkvu i narod. Pojedinci su ostavili dubljeg traga u pastoralu i kulturi. Zauzimali su odgovornija mjesta, položaje, zbog talenata i kvaliteta koje su posjedovali. Mi se možemo podičiti velikanima Crkve: kardinalom Vinkom Puljićem, nadbiskupima Antom Jurićem i Marijanom Oblakom te mnogim biskupima koji su bili pitomci našega sjemeništa.« Rektor Bernatović podsjetio je nazočne na teška razdoblja u povijesti kroz koja je prolazilo Bogoslovno sjemenište. Samo u prošlom stoljeću dogodila su se na ovim prostorima tri rata.

»Jedan od najcrnjih i najdužih dana u Bogoslovnom sjemeništu u Đakovu bio je 5. listopada 1959. godine, od biskupa Marina nazvan dan 'D'. Bio je to najснаžniji udar i pokušaj da se Sjemenište zatvori. Na kraju je rektor Bernatović uputio zahvalu svim dobročiniteljima koji su na različite načine, osobito u teškim razdobljima, pomagali život i djelovanje Bogoslovnog sjemeništa u Đakovu. »Svećenička izgradnja uvijek je tražila, a pogotovo danas, mladiće spremne odreći se samih sebe; odvažne prigrliti križ; te s takvim raspoloženjem hoditi za Kristom. Uspješnost našeg života i rada mjerit će se našom spremnošću 'biti pribijen na križ!'. A kako se križ uzima, na ramenima nosi i na njega pribija, ne može nam bolje nitko pokazati doli Krist Gospodin. On neka nam bude poticaj, uzor, snaga i buduća nagrada«, poručio je rektor Bernatović. Potom su bogoslovi kratkom videoprojeksijom nazočne proveli kroz povijest Sjemeništa.

Prigodni govor prof. dr. sc. Nikole Dogana, dekana KBF-a u Đakovu

O rađanju Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Đakovu, koji je u sastavu Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, nazočne je izvijestio prof. dr. Nikola Dogan, dekan KBF-a. Sve je započelo 7. studenoga 2003. kada je u prigodi zahvalnog hodočašća u Rim biskup đakovački i srijemski dr. Marin Srakić kardinalu Zenonu Grocholewskom, pročelniku Kongregacije za katolički odgoj, izložio svoj dopis u vezi osnivanja Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Đakovu. »Misao o novome Fakultetu započeo je već dijecezanski biskup mons. dr. Ćiril Kos. Međutim, to je bilo u ratno vrijeme, 1992., i Kongregacija za katolički odgoj smatrala je da to nije pravi trenutak za osnivanje jednog fakulteta«, rekao je prof. dr. Dogan. Uslijedilo je i drugo pismo biskupa Srakića Kongregaciji. Biskup o svojoj namjeri izvješćuje Hrvatsku biskupsku konferenciju i KBF u Zagrebu te Senat Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku. Biskup Srakić i treće

pismo piše Kongregaciji, a KBF iz Zagreba i HBK prihvaćaju njegovu inicijativu. Nakon četvrtoga pisma biskupa Srakića, kardinal Grocholewski potpisuje 4. lipnja 2005. Dekret o osnivanju KBF-a u Đakovu. Posljednji dokument je Odluka dijecezanskoga biskupa Srakića od 30. rujna 2005. o početku rada Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Đakovu. Za dekana novoga Fakulteta izabran je prof. dr. Nikola Dogan, a za prodekane prof. dr. Pero Aračić (prodekan za znanost) i doc. dr. Vladimir Dugalić (prodekan za nastavu).

Povodom dvjestote obljetnice Bogoslovnog sjemeništa i Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Đakovu iz tiska je izašla monografija o Bogoslovnom sjemeništu u Đakovu, u izdanju Bogoslovnog sjemeništa. Odgovara Josip Bernatović, rektor, priredio Ivan Čurić, fotografije Marina Topića i fotodokumentacija, grafički prijelom i obrada MiT dizajn studio Osijek, a tiskao IBL iz Osijeka. Prvi primjerak monografije biskupu Srakiću uručili su mons. mr. Bernatović, rektor i prof. dr. Dogan, dekan.

Dodjela priznanja

Svečana akademija bila je prigoda zahvaliti za rad i skrb, ljubav i odgovornost četvorici svećenika Đakovačke i Srijemske biskupije, kako za život u Bogoslovnom sjemeništu, tako i za život KBF-a. Priznanja su uručena doc. dr. Ivanu Zirdumu, profesoru dogmatske teologije, koji je predavao na Visokoj bogoslovnoj školi, Teologiji i na KBF-u. Predavao je i fundamentalnu teologiju kao i engleski jezik i povijest filozofije na Biskupijskoj gimnaziji u Đakovu. Dr. Zirdum izdavao je i teološke priručnike. Priznanje je uručeno i mons. Ivanu Šeši, koji je bio duhovnik svećeničkih kandidata u Bogoslovnom sjemeništu, te predavač duhovnog bogoslovlja na Visokoj bogoslovnoj školi i kasnije Teologiji u Đakovu. Predavao je i engleski jezik na Biskupijskoj gimnaziji, kao i psihologiju religije, pedagogiju, duhovnost u modernoj stranoj i domaćoj književnosti.. Započeo je i vodio susrete Verbum. Voditelj je Centra za duhovne obnove u Marijinu domu u Brodskom Brdu.

Mons. dr. Andrija Šuljak bio je profesor crkvene povijesti, rektor Bogoslovnoga sjemeništa, rektor Visoke bogoslovne škole, pročelnik Instituta za teološku kulturu laika, glavni i odgovorni urednik časopisa Diacovensia. Teološki prilozi. Kao vrsni poznavatelj života i djela biskupa Strossmayera, sudjelovao je i sudjeluje na mnogim znanstvenim simpozijima, seminarima i susretima. Godinama je stručni savjetnik u obnovama crkava i drugih crkvenih objekata.

Mons. Gejza Varga, rođen 1918., bio je duhovnik i ekonom u Bogoslovnom sjemeništu. U Biskupijskoj gimnaziji predavao je matematiku, fiziku i zemljopis, a na Visokoj bogoslovnoj školi crkvenu povijest i duhovno bogoslovlje.

Pozdravi i čestitke

Prigodno slovo uputio je **kardinal Vinko Puljić** te istaknuo: »U đakovačkom sam Sjemeništu proveo sedam godina – dvije godine Liceja i pet godina Teologije. Što mogu reći? Drage su mi uspomene. Volio sam ovaj grad i u njemu sam se osjećao kod kuće. Sjemenište je za mene bila druga kuća, mjesto gdje sam rastao u znanju i vjeri i zvanju. Imao sam vrijedne odgojitelje, profesore, i mislim da sam Bogu zahvalan što sam u tim burnim vremenima imao kutak sigurnosti gdje sam se mogao spremati za buduće zvanje, za ovo istinski zahtjevno vrijeme u kojem živimo, prepuno izazova. Države su se mijenjale, strukture su se mijenjale, ali je Crkva ostala konstanta u svom odgoju, školovanju. Ovo je Sjemenište dalo brojne ne samo svećenike, nego i kulturne djelatnike koji su i te kako svome narodu pridonijeli svojim sposobnostima i radom.«

Mons. Josip Mrzljak, pomoćni zagrebački biskup, pozdravio je skup u ime kardinala Josipa Bozanića te naglasio: »Prenosim pozdrave našega kardinala Josipa Bozanića, koji me poslao da budem danas dionikom ove svečanosti, zajedno s rektorom naše zagrebačke bogoslovije i rektorom Međubiskupijskoga sjemeništa na Šalati. Ove godine, i ovdje, jedan lijepi skup svih bogoslova - i svi smo na neki način u tome sudjelovali - pa vjerujemo da je i ova današnja proslava jedno zajedništvo, u vidu i daljnje suradnje. Što drugo, nego poželjeti puno uspjeha i Sjemeništu i bogosloviji. Hvala!«

Pozdrave su uputili i **mons. Ante Jurić**, umirovljeni splitsko-makarski nadbiskup, u ime svih bivših studenata koji su studirali u Đakovu i postali svećenici, te u ime predsjednika HAZU-a, **akademik Franjo Šanjek**. U ime svih rektora Bogoslovnih sjemeništa pozdravnu riječ uputio je **dr. sc. Niko Ikić**, rektor Vrhbosanske katoličke bogoslovije, te istaknuo: »Eminencijo, ekscelencije, prečasnica i časna gospodo, dame i gospodo! Moderna tehnika zasnovana je na digitalizaciji, a digitalizacija, posebno ona na području kompjutera i mobilne telefonije, temelji se na jednom pojmu umrežavanja. Čini mi se da taj pojam možemo prenijeti i na teološko-bogoslovno područje, jer puno prije digitalne tehnike Đakovo je u svojim ordinarijima, a pogotovo u svom Bogoslovnom sjemeništu i Teologiji, prepoznalo važnost umrežavanja na ovom teološkom

i bogoslovnom planu. Dokaz toga jest i ovaj bogoslovni kongres kojega smo proslavili ili doživjeli krajem svibnja ove godine. U tom duhu i sa zahvalnošću ja Vam u ime svih bogoslovnih sjemeništa, počevši od Zagreba, Splita, Zadra, Rijeke, Pule, a i ljubljanskoga i sarajevskoga, čestitam ovaj jubilej, sa željom da nastavite put umrežavanja svih ovih teoloških i bogoslovnih ustanova. Svako dobro i Božji blagoslov!«

Prigodno slovo uputio je i **prof. dr. sc. Marinko Vidović**, dekan Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Splitu: »Čast mi je pozdraviti ovaj svečani skup ovdje, prigodom proslave dvjestote obljetnice od ustanovljenja Bogoslovnog sjemeništa i Katoličkoga bogoslovnog fakulteta, i drago mi je da mogu čestitati u ime Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Splitu. Drago mi je da je taj Fakultet dignut upravo na rang fakulteta, drago mi je da je u sastavu Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku. Čuli smo o putu koji su naše kolege ovdje, u Đakovu, prošle dok su došle do statusa fakulteta. Drago mi je da su naše hrvatske vlasti, posebice u osobi najodgovornijega za znanost, ministra Primorca, prepoznale i bogoslovnu znanost, filozofsko-teološku znanost, kao nešto što može pridonijeti univerzumu znanja. Dakle, zaslužuje mjesto i na sveučilištu.

Drago mi je često puta čuti i to da se naše društvo proglašava društvom znanja, da je to njegovo opredjeljenje za budućnost. Društvo znanja da, ali ne svakoga znanja. Znanje je dobro, međutim, ono može biti i kobno ukoliko ga čovjek ne oplemeni, ukoliko čovjek nije otvoren prema nečemu višemu, a upravo to naše društvo prepoznaje kad katoličke bogoslovne fakultete prima u sastav naših sveučilišta. Nadam se da i ovaj Katolički bogoslovni fakultet do prinosi rastu znanja, do prinosi akademskoj zajednici ovdje u Osijeku, nadam se da će njegov rezultati u budućnosti biti još vidljiviji. Bogoslovnom sjemeništu ponajprije želim da na put života izvede dosta svetih svećenika, dosta uzornih laika, a našem Katoličkom bogoslovnom fakultetu da u tome pripomogne i da na put života izvede dosta znanstvenika koji će se baviti i nastavnim i istraživačkim radom na području filozofije i teologije. Još jednom čestitam i hvala lijepa!«

Pozdravni govor uputio je i **prof. dr. sc. Ivan Karlić**, prodekan Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Zagrebu, izaslanik dekana KBF-a Sveučilišta u Zagrebu te istaknuo: »Uzoriti gospodine kardinale, preuzvišeni gospodine biskupe i Veliki kancelaru KBF-a u Đakovu Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, poštovana gospođa rektorice, poštovani dekane KBF-a u Đakovu, uvaženi članovi Senata osječkog Sveučilišta, poštovani rektore Bogoslovnog

sjemeništa, poštovani gospodine akademiče, poštovani uglednici, dužnosnici, kolegice i kolege, studentice i studenti, dame i gospodo! U ovoj svečanoj prigodi dopustite mi da Vam u ime dekana KBF-a Sveučilišta u Zagrebu, prof. T. Z. Tenšeka, u ime Fakultetskog vijeća KBF-a, profesora, djelatnika i studenata čestitatam Dan Fakulteta i 200. obljetnicu ustanovljenja filozofsko-teološkog Lyceuma episcopale. Dvjesto godina u životu jedne visokoznanstvene institucije u isto vrijeme je i mnogo i malo. Mnogo, jer ovdje se radi o najstarijoj visokoznanstvenoj ustanovi u ovom, istočnom, dijelu naše Domovine; mnogo, jer je Vaša institucija iznjedrila ugledne znanstvenike i intelektualce ne samo na znanstveno-teološkom, nego i na književnom, kulturalnom i općeobrazovnom području: od samoga utemeljitelja, biskupa Antuna Mandića, preko vrsnih teologa, kao biskupa J. J. Strossmayera, Ivana Bujanovića, Andrije Živkovića i ostalih, te oko 250 profesora i nemali broj književnika i ostalih znanstvenih djelatnika koji su svojim trudom proslavili svoju Teologiju u Đakovo, ali i koje je, na neki način, proslavila Teologija u Đakovu.

Dvjesto godina je u isto vrijeme i malo, jer u novim okolnostima u kojima se danas nalazi KBF u Đakovu, u novom sustavu policentričnog razvoja na znanstveno-obrazovnoj i društveno-odgojnoj razini, valja nastaviti i dalje obogaćivati znanstvenu baštinu i teološku misao koju su iza sebe ostavili veliki ove hrvatske ravnice. Sve to govori o bremenu odgovornosti, ali i izazova koje današnji i sutrašnji nasljednici starih, dičnih đakovačko-slavonskih učitelja osjećaju u sebi i na koje će, duboko sam uvjeren, umjeti mudro odgovoriti. Upravo to i jest čestitka »najstarijeg brata« (KBF-a u Zagrebu) »najmlađem bratu« (KBF-u u Đakovu): iskreno i od srca Vam želimo da i u sljedećim desetljećima i stoljećima budete dostojni nasljednici velikih učitelja i teologa ove dične Institucije; da u Vašem znanstveno-nastavnom i istraživačkom djelovanju žanjete uvijek nove uspjehe, da Vas u bogoslovlju i mudroslovlju vodi Duh mudrosti i znanja, da Vaše svjedočenje vjere i hrvatskoga nacionalnog bića uvijek bude na ponos dragoj nam domovini Hrvatskoj! *Vivat, crescat, floreat!* Hvala!«

Prigodnu riječ uputio je i predsjednik Hrvatskoga sabora **dr. Vladimir Šeks** istaknuvši: »Približavamo se zajednici europskih naroda i država, velikom europskom domu. To otvara nove mogućnosti, ali donosi sa sobom i velike pogibelji i velike opasnosti. Ulaskom u globalizaciju, ulaskom u bespoštednu utrku za profitom, javlja se pogibelj i opasnost za nacionalni identitet Hrvatske, za kršćanstvo i u Hrvatskoj i u Europi. Upravo zbog toga Hrvatska i nastavlja intenzivno snažiti svoje vrijedne ljudske potencijale kroz promicanje znanja,

ulaganja kroz znanost i obrazovanja kako bi se mogla nositi s izazovima modernoga svijeta«, rekao je predsjednik Hrvatskoga sabora dr. Šeks. »Znanje koje se suprotstavlja kršćanskim korijenima, koje isključuje sebe i Boga, takvo znanje i obrazovanje«, rekao je dr. Šeks, »nije u interesu hrvatskoga naroda. Znanje, obrazovanje i vjera moraju biti nesuprotstavljeni, neisključivi.«

Dr. Šeks je rekao kako Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu, kao član sveučilišne zajednice, svojim naukom daje doprinos ne samo razvoju i njegovanju ekumenske misli, povezivanju i boljem razumijevanju različitih kultura i civilizacija, tradicija i vjera, nego i izgradnji dijaloga i mostova suradnje među narodima i prihvaćanju vrijednosti ideala civiliziranoga demokratskoga društva, »ali, naglašavam, uklopljenog sa sidrima vjere, kršćanstva i zbog toga je uključivanje KBF-a u hrvatsku sveučilišnu zajednicu važan iskorak u sustavu visokoga obrazovanja i znanosti RH. Čestitajući u ime Hrvatskoga sabora ovaj vrijedan i značajan jubilej, želim zahvaliti svim brojnim, sadašnjim i prošlim, crkvenim velikodostojnicima koji su se u okviru Bogoslovnoga sjemeništa i kasnije studija i fakulteta odgajali i koji su svjetlo vjere čvrsto držali posebno u vrijeme režimskih okova jugokomunističke diktature kada su i duhovnici one 1959. s biskupom Ćirilom Kosom bili osuđeni na dugotrajne kazne strogoga zatvora i kada se ovdje pokušalo ugasiti i Sjemenište i katolički nauk, ali to je ostalo bez uspjeha. I oni koji su bili progonitelji, koji su htjeli uništiti Sjemenište, na kraju su uz prezir povijesti nestali s pozornice političkoga života«, rekao je dr. Šeks.

Prof. dr. Dražen Vikić-Topić, držani tajnik i izaslanik ministra znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, u prigodnoj riječi je naglasio: »Dame i gospodo, uzvanici, kolege i kolegice, dragi studenti! Osobita mi je čast čestitati ovu zaista izuzetnu 200. godišnjicu, jer to nije mala godišnjica, i to u ime našega Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, gospodina ministra Draga Primorca, naravno, i u moje osobno ime. Danas smo čuli zaista odličnih govora i ideja, a ja bih dodao da je Vlada RH zaista odlučna napraviti, izgraditi Hrvatsku kao društvo znanja i primjene znanja. Tu je apsolutno važna i ključna uloga Katoličke Crkve, jer, nemojmo zaboraviti, da Katolička Crkva stoljećima je odgajala i obrazovala naš narod. Zapravo, kad pogledate, mnogi naši izuzetni znanstvenici, primjerice Ruđer Bošković (ja inače dolazim s Instituta Ruđera Boškovića), a potekli su iz kolijevke Crkve. Katolička Crkva u svom je odgojnom obrazovanju imala ključnu ulogu i u održavanju hrvatskoga identiteta, ne samo u Hrvatskoj, nego i u okolnim zemljama. Prema tome, naše ministarstvo

će i dalje, koliko bude moguće, podržavati ovakve fakultete i mislim da smo se tu zaista pokazali maksimalno i dali maksimalnu podršku i koja neće izostati ni ubuduće, jer smatramo da je to za daljnji razvoj naše zemlje od iznimne važnosti. Želim vam još jednom sve najbolje i čestitam ovu izuzetnu godišnjicu. Hvala lijepa!«

Krešimir Bubalo, župan Osječko-baranjske županije, također je pozdravio skup te istaknuo: »Dame i gospodo, sve vas istim putem pozdravljam, i istim redom, kao što je to učinio biskup Srakić! Pozdravljam vas, jer velika nam djela učini Gospodin! Velika je danas obljetnica za Osječko-baranjsku županiju i stoga vam želim uputiti čestitku, čestitku od srca, na svemu onome i svim onim ljudima koji su izašli iz ovoga Bogoslovnog sjemeništa. Oni su bili svjetlo svijeta i sol zemlje. Želim vam stoga, da ovaj Bogoslovni fakultet, koji danas ima novu zgradu, nastavi onim tempom, onim istim radom, da bude pun polaznika kao i sada, da naša budućnost bude onakva kakvu je svi mi želimo. Danas je uvaženi kardinal tijekom mise rekao da se molimo za sadašnjost, ali isto tako i za našu budućnost - budućnost Slavonije, budućnost Hrvatske, budućnost našega svijeta. Stoga, želim vam puno sreće, zdravlja i obilje Božjega blagoslova. Hvala lijepa!«

Zoran Vinković, gradonačelnik Đakova, obratio se skupu riječima: »Pozdravljam vas sve redom, kako vas je pozdravio kako vas je pozdravio naš preuzvišeni biskup Marin. Želim samo podsjetiti i da je Grad Đakovo ove 2006. godine proslavio i 500 godina ergele; da je prije 140 godina Strossmayer započeo graditi katedralu u Đakovu, da su nam časne sestre ove godine proslavile 150 godina života i rada u Đakovu i u gradu; tu je i 40 godina Đakovačkih vezova, ali evo, usudim se reći - i posebno istaknuti - ovih dvjesto godina Bogoslovnog sjemeništa, Teologije, sada Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Đakovu. Godine 1806. zapaljeno to svjetlo, ta luč, koja je, uspjela očuvati i sačuvati hrvatski nacionalni identitet na ovim prostorima. U to ime svim članovima zajednice Bogoslovnog sjemeništa, svim profesorima i studentima Katoličkoga bogoslovnog fakulteta, ali i svima nama, želim da nam Bog podari budućnost punu rada i blagostanja. Hvala lijepa!«

Na kraju su pročitane i neke od brojnih pismenih čestitki upućenih povodom ovoga jubileja. Glazbene točke izveli su Bogoslovski zbor, sa zborovođom maestrom Ivanom Andrićem i Mješoviti zbor Katoličkoga bogoslovnog fakulteta, sa zborovođom maestrom Vinkom Sitarićem.

U prepunoj dvorani Središnje biskupijske i fakultetske knjižnice, među mnogim uzvanicima, bio je i kardinal Vinko Puljić, nadbiskup vrhbosanski i metropolit, mons. Josip Mrzljak, pomoćni biskup zagrebački, izaslanik zagrebačkoga nadbiskupa kardinala Josipa Bozanića, mons. dr. Henryk M. Jagodzinski, tajnik Apostolske nuncijature u RH, izaslanik mons. Francisca Javiera Lozana, apostolskoga nuncija u RH, mons. Ante Jurić, splitsko-makarski nadbiskup u miru, Stanislav Hočevar, nadbiskup i metropolit beogradski, mons. dr. Franc Kramberger, nadbiskup i metropolit mariborski, Janos Péntzes, biskup subotički, mons. Laszlo Huzsvár, biskup zrenjaninski, mons. Franjo Komarica, biskup banjalučki, mons. mr. Đuro Gašparović, pomoćni biskup đakovački i srijemski i vikar za Srijem, mons. dr. Đuro Hranić, pomoćni biskup đakovački i srijemski i generalni vikar, mons. Ivan Godina, dijecezanski upravitelj Varaždinske biskupije, mons. Josip Krpeljević, generalni vikar Požeške biskupije, izaslanik biskupa mons. Antuna Škvorčevića, preč. Ivan Barščevski, dekan slavonski, izaslanik vladike križevačkog, mons. Jure Bogdan, rektor Hrvatskog papinskog zavoda sv. Jeronima u Rimu, s. Franciska Molnar, provincijalna poglavarica Milosrdnih sestara sv. Križa sa savjetnicama. Svojom nazočnošću slavlj je uzveličao i predsjednik Hrvatskoga Sabora dr. Vladimir Šeks, dr. Gordana Kralik, rektorica Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, predstavnici osječkog Sveučilišta i crkvenih učilišta, sveučilišni profesori, predstavnici političkih, društvenih i kulturnih institucija, svećenici, bogoslovi, studentice i studenti, djelatnici biskupijskih ustanova.

Svečana promocija diplomiranih teologa

U petak, 10. studenoga 2006., u svečanoj dvorani Središnje biskupijske i fakultetske knjižnice u Đakovu upriličena je svečana promocija diplomiranih teologa, dodjela nagrada za najbolji diplomski rad i uspjeh u studiju. Na početku svečanosti prof. dr. Nikola Dogan, dekan Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Đakovu, iznio je kratko izvješće o Fakultetu koji je na molbu đakovačkoga i srijemskog biskupa dr. Marina Srakića ustanovila 4. lipnja 2005. godine Kongregacija za katolički odgoj Svete Stolice u sastavu osječkoga Sveučilišta J. J. Strossmayera. Na Fakultetu u akademskoj godini 2006./2007. studira 257 studenata, od kojih 66 svećeničkih kandidata, a ostalo su studentice i studenti laici.

Obraćajući se diplomantima, prof. dr. Dogan je rekao: »Vi ste dragi diplomanti naša radost i nada. Budite kvasac, ona korisna sastavnica kruha koja

od brašna i vode stvara kruh. Stvarajte kruh kršćanskoga života, kršćanskoga nauka svugdje i ondje gdje ste. Budite duša u društvu u kojemu živimo, budite duša koja oživljava one zajednice gdje ćete danas-sutra raditi. Počnite na temelju onoga što ste učili, naučili i što znate, stvarati svijet ljudskih i međuljudskih odnosa. Neka vam Kristova zapovijed ljubavi prema svakom čovjeku bude zapovijed vašega života, na vašem radnom mjestu i na taj ćete način ostvarivati jednu novu stvarnost koju je Krist rado propovijedao i tumačio, iako ga svaki puta nisu razumjeli oni kojima je govorio. Svojim životom, ponašanjem, vedrinom mladosti ostvarujte kraljevstvo Božje na zemlji. Budite osobe religioznoga života. Sudjelujte u velikom djelu otkupljenja koje je Krist započeo i u povijest postavio da ga Crkva obuhvaća do kraja«, poručio je prof. dr. Nikola Dogan.

U akademskom činu promocije prof. dr. Dogan je uz asistenciju doc. dr. Vladimira Dugalića, prodekana za nastavu, dodijelio 22 diplome za akademski stupanj diplomirani teolog. U ime diplomiranih teologa riječi zahvale uputila je Danijela Martinović. Danijeli Martinović dodijeljena je nagrada za najbolji diplomski rad iz biblijske teologije, na temu »Susreti s Uskrslim«. Rad je izrađen pod mentorskim vodstvom doc. dr. Karla Višatickoga i mr. Marka Tomića. Za uspjeh u studiju nagrađeni su Ivana Abramović, studentica druge godine; Sanja Blažević, studentica treće godine; Dragan Muharem, student četvrte godine te Marija Kovačić, studentica pete godine.

Svečanosti su nazočili đakovački i srijemski biskup i Veliki kancelar dr. Marin Srakić, pomoćni biskup đakovački i srijemski i Veliki vicekancelar dr. Đuro Hranić, doc. dr. Vladimir Dugalić, prodekan za nastavu, tajnik vlč. Petar Vidović, mons. mr. Josip Bernatović, rektor Bogoslovnog sjemeništa, poglavari Sjemeništa, profesori i profesorice KBF-a, diplomanti u pratnji roditelja, rodbine i župnika, studentice i studenti, redovnice, djelatnici KBF-a i ostali gosti. Glazbene točke izveo je Mješoviti zbor Katoličkoga bogoslovnog fakulteta sa zborovođom maestrom Vinkom Sitarićem. **Snježana Kraljević**

»STROSSMAYER I EKUMENSKI DIJALOG«

Venecijansko sveučilište »Ca` Foscari« (Interdipartimentalni centar za balkanske studije) upriličilo je o 100. obljetnici smrti Josipa Jurja Strossmayera, đakovačkog biskupa (+15. travnja 1905.), 14. i 15. veljače 2005. u Veneciji znanstveni skup pod naslovom »Strossmayer i ekumenski dijalog« - u suradnji s Institutom za ekumenske studije »San Bernardino« i Teološkim studijem »Generalnog učilišta Marcianum«, uz potporu UNESCO-va ureda Fondacija Venecija za istraživanje o miru, a pod pokroviteljstvom Venecijanskog patrijarhata i rektora Sveučilišta Ca` Foscari (v. zbornik radova: Strossmayer e il dialogo ecumenico, ur. Aleksander Naumow i Marco Scarpa, Venezia, 2006.).

Radni dio skupa započeo je u ponedjeljak poslijepodne tako da je direktor *Centra za balkanske studije* izrazio dobrodošlicu, a rektor Sveučilišta »Ca` Foscari« Pier Francesco Ghetti pozdravio skup. Prvo izlaganje imali su dr. Marcella Ferraccioli i dr. Gianfranco Giraulo, iz Venecije, pod naslovom »Katolici i pravoslavni u venecijanskom dijelu Balkana u posljednjih pedeset godina Republike«, gdje su na temelju arhivske građe oslikali etnički konfesionalni sastav prostora u Dalmaciji koji je bio pod Venecijom, kao i poteškoće i sukobe koji su znali iskrsnuti između katolika i pravoslavnih; valjalo je rješavati i sučeljavanja do kojih je dolazilo s obzirom na jurisdikciju koju su vršili hijerarzi dvaju Crkava. U svom predavanju »Strossmayer, đakovački biskup« dr. Andrija Šuljak, iz Đakova, posebno je istaknuo biskupovo pastoralno djelovanje, koje nije toliko poznato, ili se čak stavljalno u pitanje. Naglasio je kako je Đakovačka ili Bosanska i Srijemska biskupija, u doba kad ju je Strossmayer preuzeo, bila pastoralno dobro uređena, ali i to da je biskup uvelike pridonio da se biskupiju organizira, vodi i u njoj pastoralno djeluje na suvremen način. Osobitu je brigu posvetio duhovnoj izgradnji i teološkoj izobrazbi svećenika, teološki je studij prilagodio traženoj reformi i obogatio, prisustvovao je završnim ispitima, nadarenije je studente slao na daljnju izobrazbu i izvan Hrvatske. Desetak je puta

obišao svaku župu u Biskupiji, odmah je pomišljao i doskora započeo graditi novu stolnu crkvu, koja će, zajedno s drugim ustanovama, Đakovo učiniti prvim središtem Biskupije.

Godine 1873. Strossmayer utemeljuje Glasnik biskupija đakovačke ili bosanske i srijemske, gdje se uz redovite obavijesti donose raznovrsni prilozi svećenika, a i sam biskup piše za puk i svećenike poznate korizmene, pastoralne poslanice, u kojima razrađuje teološka i crkvena pitanja od značenja za suvremeni trenutak. To je bio vrlo suvremen način dodira s pastvom i prezbiterijem. Godine 1877. osniva homiletski list, uspijeva da se iste godine tiska biskupijski katehetski priručnik, 1878. daje tiskati biskupijski obrednik na hrvatskom jeziku, a iste godine određuje da se u misi upotrebljava evanđelistar na hrvatskom jeziku, dok 1880. osniva u Đakovu biskupijsku tiskaru. U Đakovo dovodi redovnice sv. Vinka, koje će nakon deset godina zamijeniti Družba sestara sv. Križa iz Švicarske, za koju dovršava gradnju samostana te im povjerava odgoj i izobrazbu ženske mladeži. Strossmayer je, dakle, razvijao veoma suvremeno pastoralno djelovanje, pri čemu je očita ne samo želja da narod živo vjeruje Bogu, nego da i svjetovnjaci laici djelatno sudjeluju u oblikovanju društvenog života.

Potom je don Marco Scarpa, iz Venecije, izlagao »Strossmayerove ideje na I. vatikanskom koncilu«. Predavač je nizaio magistralne biskupove zamisli što ih je iznosio u svojih pet govora, i ukazivao na to kako je njihovo temeljno obrazloženje nalazio u crkvenoj i svjetskoj suvremenosti. Bilo da se radilo o ustroju Crkve ili službama u Crkvi, o obnovi u Crkvi, o obnovi rimskih kongregacija i kardinalskog zbora, o otvorenosti prema drugim kršćanima, o papinskoj nepogrešivosti, ili češćem održavanju sabora, Strossmayer je za sve te zamisli i nakane živo nalazio opravdanje u sadašnjem trenutku, u suvremenom vremenu, suvremenim potrebama Crkve i svijeta - što je izlaganje učinilo gipkim i vrlo suvremenim. Potom je dr. Slavko Slišković iz Zagreba, u predavanju »Strossmayer i Rim«, vrlo bogato oslikao biskupov odnos prema Rimu i papi te pri tomu istaknuo, da to što je inače gajio veliko poštovanje, biskupa nije priječilo da u odnosu prema Rimu i papi slijedi svoje uvjerenje, iznad svega, pak, svoju savjest. Tako se on znao diviti i papi Piju IX., no prema nekim je njegovim postupcima, osobito za trajanja Sabora, znao biti veoma kritičan. Prema papi Leonu XIII. gajio je istinsko poštovanje, surađivao je s njim, pridonio da Papa proširi kult sv. Ćirila i Metoda na cijelu Crkvu, ali nije uspio, na primjer, postići da se glagoljska liturgija proširi na cijelu Hrvatsku, kao ni to da se - kako je

zajedno s biskupom Stadlerom želio i radio - gostinjac Sv. Jeronima u Rimu odredi kao Hrvatski kolegij, koji bi u prvom redu služio za višu izobrazbu svećenika. To, kao i druge okolnosti, svjedoče o vrlo složenim i teškim crkvenim i političkim prilikama i uvjetima u kojima je Strossmayer djelovao.

Drugi dan znanstvenog skupa

Sutradan prijepodne rad skupa odvijao se na Institutu za ekumenske studije *San Bernardino*, gdje su predavanja uslijedila nakon pozdrava pročelnika Instituta, Roberta Giralda, ofm. Niz je otpočeo dr. Francesco Leoncini, iz Venecije, izlaganjem »Kulturni i politički kontekst Strossmayerove misli«, u kojem je iznijansirano predočio složeno europsko kulturno i političko stanje kao posljedicu odnosa među germanskim, romanskim i slavenskim narodima, odnosno protestantskim, katoličkim i pravoslavnim etosom. Ta velika raznolikost znala je davati i nade, no nerijetko je i razočaravala i stvarala velike poteškoće. U svemu će se tomu ova ili ona Strossmayera zamisao pokazati nestvarnom ili, bolje, neostvarivom, a uvjetovale su to, u stvari, vrlo složene kulturne, političke i crkvene okolnosti.

Dr. Antun Čečatka, iz Đakova, izlagao je na temu »Strossmayerov ekumenizam«. Iako termin *ekumenizam* još nije postojao, u izlaganju se pokušalo istaknuti neke momente u Strossmayera, koji su po svom sadržaju vrlo bliski ili istovjetni suvremenim ekumenskim sadržajima. Biskup drži da kršćani trebaju biti snošljivi jedni prema drugima, da se imaju međusobno upoznavati, jer nepoznavanje plodi predrasudama. Uvjeren je da, pored vjerskih razlika, gotovo još veće poteškoće stvaraju mnogi povijesni, nacionalni, kulturni, politički, socijalni i drugi čimbenici, dakle, čimbenici neteološke prirode, koji su među narodima raspirivali duh kulturne i nacionalne snošljivosti i suživota. Zatim, on promiče razgovor i suradnju među kršćanima, što inače pospješuje napredak u svakoj ljudskoj djelatnosti, dapače, on promiče i teološki dijalog; štoviše, on vrlo cjelovito određuje ekumenski teološki dijalog. Drži da bi se Katolička i Pravoslavna Crkva u slavenskim narodima lakše zbližile i ujedinile ako bi se posvuda njegovao kult sv. Ćirila i Metoda, ako bi se glagoljicu i staroslavenski jezik uvelo u katoličku liturgiju, te kad bi pravoslavni narodi i države sklopili konkordat sa Svetom Stolicom - oko svega toga on se neumorno zalagao. Zlatna nit, pak, svih težnji i pothvata treba biti molitva. No, ono što je izuzetno vrijedno istaknuti jest činjenica da takvo, gotovo ekumensko, Strossmayerovo

raspoloženje i razumijevanje stvari, bitno proizlazi iz njegova poimanja Crkve, koja je sva u službi djela spasenja.

Zatim je slijedilo izlaganje »Povijest odnosa Srpske Pravoslavne Crkve i Katoličke Crkve u Hrvata u 19. stoljeću: beogradski mitropolit Mihajlo i mons. Strossmayer«, u kojemu je dr. Dorota Gil, iz Krakova, osvijetlila pomalo uvijek osjetljive, a ponekad veoma tupe i nepovjerljive odnose među dvama Crkvama, za koje bi kao paradigma mogli poslužiti odnosi između mitropolite i biskupa. Dr. Nynfa Bosco, iz Torina, u svom je predavanju »Strossmayer, Solovjov, Rusija« povlačila zamašite poteze, spajajući čvrste točke unutar velebne slavenske i sveslavenske teme koju su Strossmayer i Solovjev, svaki na svoj način, razvijali, da bi na kraju Rusiji pridali osobito poslanje da sve slavenske narode predvodi na hodu prema crkvenom sjedinjenju s Katoličkom Crkvom, što bi plodilo europskim preporodom naspram Aziji, ali i značajnom ulogom i političkim položajem koji bi slavenski narodi imali u Europi.

U popodnevnom radnom dijelu, koji se održavao na *Generalnom učilištu Marcianum*, mr. Monica Priante, iz Milana, izlagala je o »Odnosima između Istoka i Zapada u 19. stoljeću: neke znakovite osobe«, pri čemu je izdvojila i naglasila područje jugoistočne Europe, područje Južnih Slavena, te na tim prostorima susreta Istoka i Zapada opisala i istaknula lik, značenje i ulogu biskupa Strossmayera, misionara Cesarea Tondinija i ruskog teologa i filozofa Vladimira Solovjeva. Borys Naumov, iz Udina, održao je, pak, predavanje »Strossmayer i Starčević«, u kojem je predstavio svu dijalektiku, različitost i dramatičnost s obzirom na nacionalno pitanje kako su ga poimali vođe Narodne stranke i Stranke prava. Ipak, sve u želji da svom hrvatskom narodu pomognu ponovno doći do vlastite države i domovine, dvojica političkih protivnika, Strossmyer i Starčević, na koncu su uskladili svoja stajališta i došli do međusobnog sporazuma.

Okrugli stol

Nakon što su održana sva predviđena predavanja, slijedio je okrugli stol na temu »Aktualni vidovi u misli J. J. Strossmayera«. Stol je bio tako postavljen i uređen da su troje studenata s Instituta »San Bernardino« - koji su inače pratili rad skupa, a koji pripadaju različitim kršćanskim Crkvama i kulturnim sredinama - redom izlagali kako oni vide Strossmayera, kakav dojam na njih ostavlja kao biskup, pastoralni djelatnik, čovjek Crkve i naroda, koji se zauzimao za

političku i vjersku snošljivost te predano radio na jedinstvu kršćana. Takav živahan osvrt i način izlaganja pobudio je i plodnu raspravu u koju su se uključili i predavači, kao i drugi sudionici u radu skupa.

Kao što se moglo vidjeti, skup je obradio različite vidove Strossmayerova života i djelovanja: njegov pastoralni rad, njegovo teološko razumijevanje Crkve, zauzimanje za jedinstvo među slavenskim kršćanima, njegovo kulturno i političko djelovanje. Razgovori, pak, među sudionicima skupa, i sama rasprava, nedvojbeno su pokazali koliko je važno da na znanstvenim skupovima koji se održavaju u inozemstvu, a uključuju i pitanja koja su značajna za hrvatski narod, sudjeluju i hrvatski povjesničari i teolozi. Takvi su susreti i poželjni budući da se na njima mogu ne samo istaknuti pozitivne datosti iz povijesti i crkvena života u našem narodu, nego i ispraviti pokoje i krupno nerazumijevanje, pogrešno i krivo mišljenje i moguće predrasude, koje prvenstveno proizlaze iz činjenice da se nedovoljno ili nikako ne poznaju relevantni čimbenici, osobe i događaji iz naše bliže ili daljnje povijesti.

Venecijanski skup o Strossmayeru zacijelo je obogatio sudionike, no nema sumnje da je opravdao i očekivanja organizatora, koji je u najavi ispravno istaknuo: »Hrvatski biskup J. J. Strossmayer (1815.-1905.) poznat je u kršćanskom svijetu po jednom burnom incidentu za vrijeme rasprava na I. vatikanskom koncilu. Manje su poznati drugi vidovi njegove bogate i snažne ličnosti, osobito njegov napor da na svaki način promiče kulturu u vlastitom narodu. Utemeljio je Akademiju znanosti, Galeriju lijepih umjetnosti, omogućio utemeljiti zagrebačko Sveučilište, izgradio je novu katedralu u svom biskupskom sjedištu u Đakovu. Malo je poznat također njegov ćirilo-metodski entuzijazam i njegov postojani i osvjedočeni rad na pomirenju i potpunom sjedinjenju između Istoka i Zapada, osobito u slavenskim narodima. Monsinjur Strossmayer je bio čovjek koji je bio odvažno otvoren i, kao takav, unatoč svojim granicama, istinski preteča vremena.«

Antun Čečatka

ZNANSTVENI SKUP O STROSSMAYERU U KRAKOVU (o 100. obljetnici smrti Josipa Jurja Strossmayera)

Institut za slavensku filologiju (Katedra za hrvatski, srpski i slovenski jezik) Jagiellonskog sveučilišta u Krakovu upriličio je međunarodni znanstveni skup »Josip Juraj Strossmayer. Jugoslavizam, ekumenizam, Europa«, koji se odvijao od 28. do 30. travnja 2005. godine u Krakovu (v. zbornik radova: Josip Juraj Strossmayer. Hrvatska. Ekumenizam. Europa., redak. Maria Dabrowska-Partyka, Maciej Czerwinski, Krakow, 2007.). Prigodom otvaranja skupa sudionike je pozdravio prorektor Sveučilišta prof. Wladyslaw Miodunka i veleposlanik Republike Hrvatske u Poljskoj, Njegova Ekselencija Nebojša Koharović.

Radni dio skupa otpočeo je prof. dr. Stanislav Marijanović, iz Osijeka, predavanjem »J. J. Strossmayer. Ličnost, etičnost, kroatocentričnost«, u kojemu je istaknuo ugled što ga je Strossmayer stekao svojim zamislama i pothvatima na hrvatskoj, slavenskoj i europskoj razini, što je sve težilo tomu da i slavenski narodi u europskom sustavu budu ravnopravni s drugim narodima i postignu svoju državotvornu samostalnost te da se pravoslavni i katolici u tim narodima nađu u crkvenom jedinstvu. Hrvatska, pak, sa Zagrebom, u kome se nalaze visoke kulturne i prosvjetne ustanove, imala je postati središtem koje bi nadahnjivalo i okupljalo slavenske, osobito južnoslavenske narode. U mnogobrojnim i raznorodnim Strossmayerovim kulturnim, političkim i crkveno-teološkim zamislama i pothvatima vidno je da je etičnost bila i pokretačka poluga i čvrst oslonac i jamac postojanosti. Prof. dr. Marija Mitrović, iz Trsta, iznijela je u predavanju »J. J. Strossmayer u italijanskim historijama Crkve« kako je Strossmayer među rijetkim hrvatskim intelektualcima i crkvenim dostojanstvenicima koji su našli svoje mjesto u enciklopedijama i povijestima pisanim izvan Hrvatske.

U hrvatskim priručnicima i kulturnoj historiografiji, osobito u novije vrijeme, Strossmayera se prije svega promatra u nacionalnim okvirima, kao političara i mecenu, kao onoga koji je pridonio da se Zavod sv. Jeronim u Rimu

odredi kao *hrvatska kuća* u Rimu, i koga se pozitivno prikazuje dok nastupa na I. vatikanskom saboru (1869.-1870.). Međutim, ako u talijanskoj crkvenoj historiografiji njegov nastup na Koncilu i nije uvijek pozitivno ocijenjen, Strossmayer je Talijane fascinirao prije svega kao čovjek moderna i široka duha, koji umije nastupati na europskoj kulturnoj, političkoj i crkvenoj sceni; kao onaj koji je promicao kulturnu suradnju među južnoslavenskim narodima; koji je pridonio restauriranju bazilike Sv. Klimenta u Rimu, izgradio kapelu u bazilici u Lorettu, zauzimao se za slavensku liturgiju, za sjedinjenje Crkava i tiskanje *Monumenta Slavorum Meridionalium* (1863.).

Slijedilo je, zatim, izlaganje prof. dr. Zvonka Kovača, s Filozofskog fakulteta u Zagrebu: »Strossmayerov kulturni ekumenizam i Europa. Nacionalno i nadnacionalno, `teritorijalni integritet` i federalizam«. Tu je Strossmayer predstavljen kao borac za cjelovitost i samostalnost Hrvatske, istaknut je njegov smisao za ekumenizam i multikulturalnu stvarnost na južnoslavenskim prostovima, a osobito je naglašeno da se zauzimao za integraciju slavenske Europe, kako je predočio u *Memorandumu ruskoj vladi*, 1876. godine. Prof. dr. Boguslaw Zielinski, iz Poznana, u predavanju »J. J. Strossmayer a idea integralnoj Europy« izlagao je kako je Strossmayer doživljavao i vidio europsku složenu stvarnost, te naznačivao načine i zauzimao se kako bi i slavenski narodi u njoj imali jednakopravno mjesto s drugim narodima. Predavanje prof. dr. Vasilija Krestića, iz Beograda, »Biskup Štrosmajer o istočnom pitanju i federalizaciji monarhije«, pročitano je budući da zbog zauzetosti osobno nije mogao sudjelovati na skupu. On naglašava kako je Strossmayer pridavao Austriji višu misiju u rješavanju Istočnog pitanja, i kako je išao za tim da Bosna i Hercegovina dođe pod vlast Austrije. Inače se biskup zauzimao za federativno uređenje Monarhije i za načelo nacionalne ravnopravnosti, što bi za Hrvatsku značilo da o ekonomiji i financijama odlučuje samostalno.

Prof. dr. Piotr Źurek, iz Bielsko-Biala, u izlaganju »Strossmayer i Poljaci« živo je oslikao sudbinu Poljaka i Hrvata u 19. stoljeću. Biskup se upoznao s poljskom političkom elitom u Beču, a tu se upoznao i s južnoslavenskim koncepcijama *Hotela Lambert*, osobito o crkvenoj uniji. Kontakte s *Hotelom Lambert* Strossmayer će obnoviti 1867. kad, primoran oputovati iz Hrvatske, boravi u Parizu. Upoznat je i s djelovanjem poljskih *Uskrsnulih* i planovima koje je o ujedinjenju Crkava imao svećenik Hipolit Terlecki. No, poljski kardinal Mieczyslaw Ledóchowski će se sukobiti sa Strossmayerom i to zbog toga što su različito gledali na katoličko djelovanje u Srbiji i Rusiji. Biskup je bio

istinski rusofil i to će u njemu stvarati negativno raspoloženje prema Poljacima i njihovoj borbi protiv ruske okupacije. Svoj negativan stav izrazit će i u *Pro-memoriji* koju je 1876. godine uputio ruskoj vladi. Slično, živo i bogato, izlagao je dr. Radoslav Eraković, iz Novog Sada, u predavanju »Vuk i Štrosmajer (književne i političke veze)«, naglasivši da njihov književni i politički odnos obilježava uspješna suradnja i uzajamno razumijevanje, a i osobno prijateljstvo. No, uvid u to kako su se ti odnosi tumačili sve tamo do kraja 20. stoljeća pokazuje kako su ti odnosi shvaćani u svjetlu trenutno vladajućih ideologija, tako da se u napisima osciliralo od apoteoze do potpunog osporavanja. Objektivniji pristup pitanju, gdje se osobita pažnja posvećuje uzrocima i posljedicama njihovih veza, otvara mogućnost da se ponovno vrednuje složeni odnos koji su gradile te dvije značajne ličnosti.

O Strossmayerovoj ekleziologiji

U svom izlaganju »Strossmayerova nauka o Crkvi s obzirom na vlast upravljanja i naučavanja«, kojim je započeo drugi dan skupa, prof. dr. Antun Čečatka, iz Đakova, ukazao je na to kako Strossmayer uistinu teološki poima ne samo Crkvu kao takvu, nego teološki i ekleziološki postavlja pitanje vlasti kojom se ravna Crkvom i naučava u Crkvi, tako da tu vlast stavlja u cijelost Crkve i njena poslanja u svijetu. Krist svoje poslanje i vlast prenosi na apostole zajedno s Petrom. Budući da su poslanje i vlast jedinstveni, i apostoli, zajedno s Petrom, čine jedinstveni apostolski zbor. Iz toga Strossmayer zaključuje da se to poslanje i vlast, iako nisu jednaki, trebaju vršiti zajedno, kolegijalno. S istog razloga i učiteljstvo u Crkvi je jedno i jedinstveno. U jedinstvenom zboru učitelja, u kom je učiteljstvo zajedničko i jedinstveno, biskupi su također pravi učitelji i suci u stvari vjere i morala. Jedinstvenost zbora i jedinstvenost učiteljstva pokazuje koliko se papinska učiteljska služba i nezabludivost ostvaruje unutar Crkve i iz Crkve. A kako je Crkva ustrojena kao tijelo, svi i svatko: puk s prezbiterima, prezbiteri s biskupima, biskupi s papom sudjeluju i na učiteljstvu i na povlastici nepogrešivosti, već prema svojoj mjeri i hijerarhijskom stupnju. Tako se nepogrešivost Crkve u papi slijeva i dospijeva do svoje potpunosti. To je jedna te ista nepogrešivost, nepogrešivost Crkve.

Prof. dr. Andrija Šuljak, iz Đakova, imao je predavanje »Biskup Strossmayer i Prvi vatikanski koncil«. Predočio je kako je Biskup od početka živo prisutan među saborskim ocima. Održao je svojih pet govora kojima je privu-

kao pozornost ne samo zbog tečnog i lijepog latinskog jezika, nego i novim zamislama i obzorima o Crkvi u suvremenom svijetu. On predlaže obnovu središnjih crkvenih ureda, rimskih kongregacija, zagovara veće slobode za biskupe i partikularne crkve, zauzima se za internacionalizaciju kardinalskog zbora iz kojeg proizlazi papa, čija se služba odnosi na cijelu Crkvu; za reformu je crkvenog prava, za to da se kler na suvremeniji način odgaja i obrazuje, teološki obrazlaže potrebu da se Crkvom ravna na kolegijalan način; za objektivniji je dijaloški pristup drugim kršćanima. Protivio se da se proglaši dogma o papinskoj nepogrešivosti i s 53 biskupa iz oporbe napustio je Sabor dan prije nego je dogma proglašena. Strossmayer je tek 1873. prihvatio novu dogmu, o kojoj je, kao i o saboru, javno progovorio tek 1881. godine. Položaj mu je otežao i podmetnuti govor o nepogrešivosti. Iako je osobno izjavljivao da taj govor nije njegov, a krivotvoritelj priznao da ga je krivotvorio, taj govor, na žalost, još i danas kruži uokolo kao Strossmayerov govor.

Izlaganje »Strossmayerovo zauzimanje za jedinstvo kršćana u svjetlu suvremenog ekumenizma« održali su prof. dr. Julijo Martinčić i mr. Dražen Kušen iz Osijeka. Oni su osvijetlili povijesne datosti i okolnosti u kojima Strossmayer djeluje, osobito činjenicu da je Monarhija višenacionalna, kulturno i konfesionalno pluralna, što stvara nemalih poteškoća. On njeguje sveslavensku uzajamnost i suradnju, promiče ćirilo-metodsku zamisao i baštinu u vidu crkvenog jedinstva s Rimom, ističe i unapređuje društveni i politički status slavenskih naroda u Europi. To što radi na crkvenom jedinstvu odnosi se na pravoslavne Slavene, premda je pokazao visok stupanj snošljivosti i poštovanja i prema drugim kršćanima. Može ga se nazvati pretečom ekumenizma, dok to što kod svih naroda i crkava uvažava vlastiti jezik, kulturu, predaju, stegu i samu narodnost, govori o crkvenom jedinstvu u različitosti, što je inače oznaka njegove ekleziologije.

Dr. Slavko Slišković, iz Zagreba, u radu »Katolicizam u službi nacije« izlaže političke motive Strossmayerova zauzimanja na religioznom polju. Oni se vide u njegovu zauzimanju da se na područjima Balkana uspostavi i osnaži Katolička Crkva unatoč mijenama političkih i državnih sustava. On pokušava da se pravoslavni u slavenskim zemljama tješnje povežu sa Svetom Stolicom preko konkordata. Inače sjedinjenje Katoličke i Pravoslavne Crkve dovelo bi, po njemu, do veće političke suradnje i afirmacije slavenskih naroda - čemu katolički univerzalizam samo može biti poticaj, tomu pridonijeti ili to priječiti.

Mr. Monica Priante, iz Zagreba, iznijela je kroz predavanje »Od začetaka ekumeničkog dijaloga: otac Cesare Tondini de`Quarenghi i mons. Josip Juraj Strossmayer« kako se, evo, katolici počinju otvarati prema drugim kršćanima, kako imaju potrebu druge upoznavati, a to pozitivno i djelatno raspoloženje vodilo bi, na koncu, crkvenom sjedinjenju. O. Tondini i Strossmayer su s velikom osjetljivošću i pažnjom gledali na pravoslavni svijet i uvažavali religioznu i kulturnu baštinu istočnog svijeta. O. Tondini nazivao je pravoslavne *razdvojená braća*, ne šizmatici, poštivao je njihove obrede i liturgijske jezike. Slično je postupao i Strossmayer. Takav je njihov stav i postupak predstavljao značajan pomak i usmjerenje prema ekumenskom pokretu, koga će katolici čvrsto prihvatiti na II. vatikanskom koncilu.

Izlaganje dr. Dorote Gil, iz Krakova, »Između prozelitizma i ekumenizma. Episkop Josip Juraj Strossmayer i Srpska Pravoslavna Crkva« slika složene i nategnute odnose, pune nepovjerenja što je vladalo među Srpskom Pravoslavnom i Katoličkom Crkvom, a što je čitati i u ideologiji jugoslavizma u drugoj polovini 19. stoljeća. Zamisao da se Srbi i Hrvati ujedine i u nacionalnom i crkvenom pogledu naišla je, zbog prethodnih pothvata prema Srbima, na otpor među brojnim srpskim ideolozima i hijerarhima, koji su i u nekim gotovo ekumenskim Strossmayerovim postupcima i poimanju vidjeli jedino prozelitizam.

Treći dan simpozija

Treći dan simpozija svojim su izlaganjima zaključili domaćini iz Krakova. Dr. Barbara Oczkova imala je izlaganje »Josip Juraj Strossmayer prema književnom i liturgijskom jeziku«, u kojem je naglasila kako je za idejne struje među Južnim Slavenima u XIX. stoljeću, bilo da se radi o ilirizmu ili pansrbizmu, jezik bio bitna ustrojna sastavnica. Isto je to bio jezik i u Strossmayerovu slavizmu, gdje je - uz hrvatski jezik - posebnu ulogu imao vršiti liturgijski crkveni jezik, koji bi, naime, kao integracijski element olakšao sjedinjenje istočne i zapadne Crkve u Slavena i tako pridonio da se ostvari zamisao slavizma. Dr. Maciej Czerwinski prikazao je u predavanju »Lik i ideje - J. J. Strossmayer u suvremenom diskursu hrvatske historiografije« istraživanje na trima historiografskim knjigama: Dragutina Pavličevića, *Povijest Hrvatske*, Zagreb, 1994. (2000, 2002); Dušana Bilandžića, *Hrvatska moderna povijest*, Zagreb, 1999. i Ive Goldsteina, *Hrvatska povijest*, Zagreb, 2003., i iznio suvremenu historiografsku interpretaciju njegova lika i djela.

Završno predavanje, »Josip Juraj Strossmayer - pisanje lika«, održala je dr. Maria Dabrowska-Partyka, organizator skupa. U prikazu je iznijela kako je Strossmayerov lik oslikan u djelima hrvatskih književnika - od Kovačičevih i Djalskijevih romana, preko Matoševe i Krležine esejistike pa do »novopovijesnog« romana Stjepana Tomaša, *Zlatousti*. Zatim je semantički i stilistički razgradila književne predstave o biskupovoj osobi i osobnosti te iščitavala ideološke i umjetničke implikacije prisutne u pojedinim djelima, otkrivajući tako političke i poetološke čimbenike književnog diskursa kod pojedinih autora. Nakon izlaganja uslijedio je razgovor i rasprava o raznim sadržajima. Značajniji stavci iz plodne rasprave bit će objavljeni u zborniku radova. Tu će, pored održanih, biti objavljena i ona predavanja koja su trebali izlagati Sergij Romanek iz Moskve, Helmut Schaler iz Marburga, Marija Rosić iz Washingtona i Diane Stolac iz Rijeke - oni nisu mogli sudjelovati na skupu.

Bogata simpozijaska paleta na kojoj se razotkrivalo zamisli i fakta te oslikavalo lik biskupa Josipa Jurja Strossmayera zavređuje svu pažnju. Znakovita i poticajna je činjenica da je skup upriličilo jedno od najstarijih europskih sveučilišta, Sveučilište u Krakovu, osnovano 1364. godine. Europa je prirodno okružje u kome se Strossmayer kreće. Pod tim ga je nebom moguće i danas susresti. Hrvatski teolozi i povjesničari mogu na sličnim skupovima pridonijeti da se s njegova lika skinu naslage koje priječe da ga se upozna kao Hrvata i teologa. Inače, visoko stručan i znanstven pristup, koji je općenito obilježavao skup u Krakovu, osobito je svježije djelovao i oduševljavao u onom filološkom sloju, gdje su biskupov lik i uloga predstavljeni kao velik, još ne do kraja dovršeni rukopis. Zacijelo, Strossmayera osoba privlači i nadahnjuje, a lik mu zadužuje naraštaje i nakon stoljetnice od njegove smrti.

Antun Čećatka